

Óvoda gyermekszemmel: egy pilotvizsgálat eredményei

Kovács Krisztina

kovacs.krisztina.agnes@szte.hu

SZTE JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézet

Bánfi Berta

berta.banfi17@gmail.com

SZTE JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézet

Irsai Flóra

flora.irsai@gmail.com

SZTE JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézet

Varga Sára

vargasara1002@gmail.com

SZTE JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézet

Jelen tanulmányban egy kismintás empirikus vizsgálat első eredményeit adjuk közre. A tanulmány első részében felvázoljuk a hazai kora gyermekkorban végzett vizsgálatok főbb kutatási irányait, majd a vizsgálatunk kutatómódszertani alapvetéseit ismertetjük, különös tekintettel a korosztály életkori sajátosságaira, végül a részeredményeket mutatjuk be és értelmezzük. Az elemzések rávilágítanak arra, hogy a vizsgálatban részt vevő öt- és hatéves gyerekek hogyan viszonyulnak saját óvodájukhoz, mennyire elégedettek az óvodai tevékenységekkel, és milyen elképzeléseik vannak a jó óvodával kapcsolatban. Az eredmények közelebb vihetnek, konkrét példákon keresztül, az óvodás gyerekek gondolkodásmódjának és óvodával kapcsolatos elképzeléseinek a pontosabb megismeréséhez. További empirikus vizsgálatok elvégzéséhez nyújthatnak kiindulási támpontokat.

Kulcsszavak: óvoda, kisgyermek, elégedettség, attitűd, szóbeli kikérdezés

Elméleti háttér

Az óvodás gyermekek körében végzett kutatások nem új keletűek, ugyanakkor hazánkban kevésbé elterjedtek. Ennek okai között szerepel az a vélekedés, hogy a kora gyermekkori kutatások módszertani sajátosságai miatt kihívások elé állítják a kutatókat. A korosztályra jellemző kompetenciakorlátok jelentősen behatárolják a választható vizsgálati eljárásokat. Hiszen a kutatások módszertanát a vizsgált populáció életkori sajátosságait figyelembe véve kell kialakítani, melynek során a kutatónak számos nehézséggel kell szembenéznie (Böddi, 2019a).

Áttanulmányozva a szakirodalmat mégis azt tapasztalhatjuk, hogy az utóbbi másfél évtizedben kerültek a kora gyermekkorban végzett vizsgálatok egyre inkább a kutatói érdeklődés fókuszába. Erre mutat példát *Kende Judit* (2010) kutatása, amelyben az óvodás gyerekek előítéletességét, sztereotípiáit, etnikai csoportokkal kapcsolatos tapasztalatait, valamint identitását és társas kapcsolatait tárta fel tesztekkel és félig strukturált interjúk segítségével. Az előítéletesség mérésére használt mérőeszköze a *Frances About Multiracial Attitude Measure (MRA)* tesztjének adaptált változata volt. *Zsubrits Attila, Valkó Anna, Horváth Krisztina és Fehér Annamária* (2015) a 3–7 éves gyerekek játékokhoz fűződő érzelmi kapcsolatát vizsgálta a szóbeli kikérdezés és a rajzoltatás módszerével. *Tóth Anett Ágnes* (2016) doktori értekezésében az óvodáskorú gyerekek halálfogalmának fejlődéséről és annak sajátosságairól kaphatunk képet a szülői magyarázatok és halálatitűdők tükrében. A szerző azt elemezte, hogy a magyar gyerekek halálfogalmának fejlődése mennyire felel meg a nemzetközi szakirodalomban leírt tipikus fejlődésmenetnek, és milyen hatással van erre a folyamatra a szülő halálatitűdje, a téma családon belüli megjelenése, illetve a szülő által nyújtott magyarázatok tartalma. A vizsgálathoz a strukturált interjú és a szókincsteszt módszerét kombinálta.

Ezek a kutatások részben adaptált, részben saját készítésű mérőeszközök alkalmazására támaszkodtak, és megerősítik, hogy a kisgyermekek körében végzett kutatások jelentősek, ugyanakkor az óvodások véleményét nehéz mérni. Ezért fontos, hogy legyenek olyan mérőeszközök, amelyekkel viszonylag objektíven lehet jelezni a vizsgált mutatók alakulását.

Témánk szempontjából fontos kiemelni a *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*¹ 2019-ben megjelent tematikus lapszámát, melyben a szerzők kifejezetten kora gyermekkorban, gyerekekkel folytatott vizsgálatokat írnak le, részletesen kitérve a módszertani sajátosságokra. Ezzel mintegy hiánypótló összefoglalást adtak közre a kora gyermekkori kutatómódszertan szempontjából. A tematikus szám alapján a kora gyermekkorban alkalmazható kutatási módszereket és az azokban rejlő nehézségeket ismerhetjük meg, valamint azokról a kisgyermekek körében végzett kutatási témákról szerezhetünk információkat, amelyek jelenleg a hazai kutatói érdeklődések középpontjában állnak. Vizsgálatunkhoz érdekes adalékokat nyújtanak azok a tanulmányok, amelyek az óvodáskorú gyerekekre fókuszálnak. *Böddi Zsófia* (2019b) tanulmányának középpontjában az integráló óvodai csoportok társas kapcsolatának vizsgálata áll. Feltáró kutatásuk célja volt az integráló csoportokba járó, sajátos nevelési igényű gyerekek szociális interakcióinak feltárása a természetes megfigyelés módszerének alkalmazásával. *Keszei Barbara, Böddi Zsófia és Dúll Andrea* (2019) az építészek által használt térszintaxis módszer használatával, környezetpszichológiai szemléletben vizsgálták a csoportszobai környezetet, illetve a gyerekek és az óvodapedagógusok térhasználatát óvodai csoportszobákban végzett természetes megfigyelés módszerével. Célul tűzték ki az

¹ *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, Koragyermekkorai kutatások metodológiája című tematikus szám, 7. 2–3. sz. 1–202. o. DOI 10.31074

óvodások és a pedagógusok térhasználati szokásainak megértését. *Janek Noémi* (2019a) óvodás gyerekekkel végzett vizsgálatot a korosztály digitális eszköz- és internet-használatával kapcsolatban. Az óvodás gyerekek körében végzett adatfelvétel a rajzoltatás és a félig strukturált interjú módszerével történt. *Józsa Krisztián, Barret C. Karen, Józsa Gabriella és Morgan A. George* (2019) tanulmányukban a FOCUS- (Finding Out Children's Unique Strengths) tesztet mutatja be, amely egy számítógép-alapú új mérőeszköz, és 3–8 éves kor között vizsgálja az elsajátítási motivációt, a végrehajtó funkciót, valamint a betű- és számismeretet. *Endrődy Orsolya, Lénárt István és Irina Markovina* (2019) a 4–5 éves korosztály gyermekképének feltárását és nyelvi tudatosságának mélyebb megértését tűzte ki célul orosz és magyar gyermekek asszociációinak összehasonlító, interdiszciplináris vizsgálatával.

A kora gyermekkori kutatási irányok között megtaláljuk a gyermeki elégedettség és attitűd mérésére irányuló vizsgálatokat is, amelyekhez jelen empirikus vizsgálatunk kapcsolódik. Erre mutat például *Fehér Krisztina* (2020) kutatása, melyben 77 öt- és hétéves magyar óvodáskorú gyermek részvételével vizsgálta az óvodások nyelvi attitűdjét. A mintában olyan gyermekek szerepeltek, akik egy hajdúsági kis faluban élnek, és napi szinten találkoznak a magyar nyelv sztenderd és nyelvjárási változatával. A kutatás során a gyermekek egy mesét hallgattak meg két nyelvváltozatban, majd ki kellett választaniuk, melyik tetszik nekik jobban.

Bár a kora gyermekkori kutatási irányok között az attitűdök és elégedettségi vizsgálat jelen van a hazai tudományosságban, az óvodás gyermekek óvodával kapcsolatos elégedettségének és attitűdjének vizsgálata kevésbé kutatott téma. *Vargáné Szabó Györgyi* (2000) foglalkozott ezzel a kutatási területtel: az óvodás gyermekek elégedettségének, elégedetlenségének és elvárásainak vizsgálatát végezte el azzal a céllal, hogy megtudja, a gyerekek mit szeretnek az óvodában és mit nem. Fel kívánta tární, hogy az óvodások pozitív vagy negatív érzelmekkel kötődnek az óvodai tevékenységekhez. Kidolgozott egy kvalitatív vizsgálati módszert, amelynek a használhatóságát egy elővizsgálat során kipróbálta. A vizsgálat két részből állt: Az első részben a szóbeli közlés módszerével az óvodai tevékenységekkel kapcsolatos elégedettséget és elégedetlenséget mérte. A vizsgálat második része, az elsőhöz szorosan kapcsolódva, a nyitott mese módszerére épült. A mese részeseiként a vizsgálatba bevont gyermekek kívánságaikat, vágyaikat fogalmazhatták meg arról, hogy mit szeretnének még csinálni az óvodában, milyen eszközökre, játékokra lenne még szükségük. A szerző tapasztalatai szerint a módszer eredményesen méri az óvodáskorú gyermekek elégedettségi szintjét, és elemezhető adatokat nyújt a gyerekek elvárásairól, kívánságairól. *Golyán Szilvia* (2019) a kisgyermekkori elégedettség prediktív erejének longitudinális vizsgálatával foglalkozott kvalitatív és kvantitatív integrált kutatási módszert választva. Az óvoda és az iskola közötti átmenetet vizsgálva arra a kérdésre kereste a választ, hogy a kisgyermekkori nevelés átfogó rendszerének mely tényezői, szabályozó elemei könnyíthetik meg a gyermek óvodából történő átmenetét az iskolába. A szerző a vizsgálat előkészítése során megbizonyosodott arról, hogy hazánkban kevés olyan mérőeszköz van, mely a neveléstudományi és pszichológiai

tudást is alkalmazva, az érzelmek, az érzelmi komponens hatását vizsgálva érvényes és megbízható adatokkal tud szolgálni (vö. *Forgács*, 2003; *Bányai és Varga*, 2012; *Golyán*, 2019). Megállapítja, hogy ennél a kutatási területnél még az idegen nyelvű mérőeszközök – fordítást követő – hazai adaptálása sem gyakori (*Golyán*, 2019). A választott kutatási probléma vizsgálatához részben adaptálható eszközöket keresett és egészített ki saját készítésűekkel. A választott módszer bevalását elővizsgálat során kipróbálta, majd elvégezte az óvodai eszközök korrekcióját, és kiegészítette az óvodai vizsgálatot a diszkurzív interjú sajátos műfajával. Az óvodás gyerekek körében végzett vizsgálata során a *Vargáné Szabó Györgyi* (2000) által kidolgozott módszert alkalmazta, amelyet kiegészített a diszkurzív interjú módszerével, valamint a vizsgálat eredményeinek összegzését, értékelését szolgáló adatlapokat és a rögzítést célzó eszközöket átdolgozta. Vizsgálatai során, szemügyre véve a főbb módszertani dilemmákat, megerősítést nyert, hogy a kisgyermekkor (és kisgyermekkel végzett) vizsgálatok számos speciális nehézséggel járnak, valamint megalapozott az a vélekedés, hogy a gyermekek, különösen az óvodások véleményét direkt úton nehéz mérni (*Golyán*, 2019).

Vizsgálati célok

A kismintás empirikus vizsgálat célja volt az 5–6 éves gyermekek elégedettségének és attitűdjének feltárása egy nagyvárosi óvodában. Célul tűztük ki annak feltárását, hogy hogyan gondolkodnak a vizsgált óvodások a saját óvodájukról, hogyan élik meg az óvodai mindennapokat, illetve milyen asszociációkat társítanak az általuk elképzelt jó óvodához.

További célunk volt a magyar nyelvre adaptált mérőeszköz bevalásának vizsgálata. Tanulmányoztuk, hogy a mérőeszköz hazai kontextusban alkalmas-e az öt- és hatéves óvodás gyermekek óvodáról alkotott képének a megismerésére.

Vizsgálati kérdések

A kutatómunka során az alábbi kérdésekre kerestük a választ: Mennyire képesek a vizsgálatban részt vevő gyerekek szubjektíven értékelni a saját óvodájukat? Mit szeretnek a saját óvodájukban és mit nem, hogy érzik ott magukat? Milyen emócióval kötődnek a vizsgálatban részt vevő gyerekek a saját óvodájukhoz? Hogyan képzelik el a jó óvodát? Mik az elvárásaik, kívánságaik? Mit szeretnének még az óvodában csinálni?

A kérdések kialakításánál abból indultunk ki, hogy az 5–6 éves óvodás gyerekeknek még nincs kialakult koncepciójuk a minőség fogalmáról. Mindazonáltal ők is meg tudják határozni, hogy mi tetszik nekik, és mi az, ami nem felel meg számukra. Vannak igényeik, szükségleteik és kívánságaik, amelyeket ki tudnak fejezni (*Titze és Lehmkuhl*, 2010). Figyelembe vettük azt az általános életkori sajátosságot, miszerint

a kisgyermekek érzelmi fejlődésére jellemző, hogy a környezetük hatására megjelenő viselkedésformájukat az érzelmek vezérik (Hegyi, 2008). Az öt- és hatéves gyermekek már megfelelő módon ki tudják fejezni a saját érzelmeiket, képesek rá, hogy szubjektív véleményt formáljanak, megítéljenek valamit a tapasztalataik, érzéseik és az átélt élményeik alapján. Kíváncsiak, érdeklődők, motiváltak a környezet felfedezése iránt, amit tevékenységeik, viselkedésük, valamint a személyekhez és dolgokhoz való viszonyulásuk jól tükröz (Delfos, 2011; Weltzien, 2012).

Kutatási módszer

Módszer

Kutatási módszerünk kiválasztása során figyeltünk arra, hogy olyan vizsgálati eljárást alkalmazzunk, amelyik igazodik a kisgyermekek életkori sajátosságaihoz. Arra építettünk, hogy az óvodás korosztály csak akkor vizsgálható eredményesen, ha az alkalmazott adatgyűjtési eljárás (módszer, eszköz) érzelmileg közel áll a kisgyermekhez, és cselekvő aktivitásra ösztönzi (Janek, 2019b). A nemzetközi kutatásokban a kisgyermekek körében végzett interjúkészítésnek nagy hagyománya van. Jelentőségük, hogy feltárhatóvá válnak a gyermekek emlékképei és a dolgokhoz, személyekhez való viszonyulásuk (Andresen, 2012). Ezeket szem előtt tartva választásunk a szóbeli kikérdezés és a strukturált megfigyelés módszerére esett.

Félig strukturált interjút végeztünk előre meghatározott kérdések alapján. Diszkurzív interjúval kezdeményeztünk rövid beszélgetést. Az adatfelvétel három részből állt: (1) rövid bevezető, motivációs rész; (2) fő rész és (3) befejező, lezáró rész. A résztvevők számát figyelembe véve egyéni interjúkat végeztünk. Az eredményes adatfelvétel elősegítése érdekében az adatfelvételt megelőzően megismerkedtünk a mintában szereplő gyerekekkel. Hospitálásaink alkalmával törekedtünk a közvetlen, bizalomra épülő kapcsolat kialakítására.

Az interjú módszerét kiegészítettük a strukturált megfigyelés módszerével. Megfigyelési szempontjaink a következő kérdéskörökre irányultak: (1) hogyan viselkedik a gyermek a megismerkedési folyamat közben és (2) milyen érzelmi reakciókat mutat az adatfelvétel során, (3) mennyire kommunikatív a nyitott kérdésekre adott válaszkönnél. Észrevételeinket jegyzőkönyvben rögzítettük. Az egyéni vizsgálatok befejezése után a válaszokat és a megfigyelések tapasztalatait összesítettük. A megkérdezett gyermekek óvodával kapcsolatos elégedettségének és attitűdjének feltáráshoz kvantitatív és kvalitatív elemzést végeztünk.

A mérési eredmények nem tekinthetők reprezentatívnak a teljes öt- és hatéves óvodáskorú gyermekekre nézve, azok elsődlegesen lokálisan értelmezhető adatokat szolgáltatnak. A minta nagysága mégis lehetővé teszi, hogy a vizsgált óvodára vonatkozóan tendenciákat állapítsunk meg, nézeteket és összefüggéseket tárjunk fel, amelyek egy

további nagymintás, reprezentatív kutatást előzhetnek meg. A vizsgálat hozzájárulhat a mérési eljárás további fejlesztéséhez.

Minta

A kismintás empirikus vizsgálatot egy nagyvárosi óvoda három, vegyes életkorú óvodai csoportjában végeztük el, melyben összesen 35 óvodás gyermek vett részt. Arra törekedtünk, hogy a választott óvodában minél több 5-6 éves, ép fejlődésű gyermeket vonjunk be a vizsgálatba, hogy az eredmények az intézményre nézve reprezentatívak legyenek. Azok a gyerekek nem kerültek be a mintába, akik nem rendelkeztek szülői engedéllyel, vagy a vizsgálat időpontjában tartósan hiányoztak. A vizsgálat idején az óvoda statisztikai létszáma 45 fő volt a vizsgált korosztályban.

A korosztály kiválasztásánál szempont volt, hogy a megkérdezett gyermekek rendelkezzenek a kérdések értelmezéséhez és megválaszolásához szükséges szociális, érzelmi, értelmi, testi és beszédfejllettséggel. Ennek megfelelően 18 fő (51%) öt éves és 17 fő (49%) hat éves gyermeket választottunk ki az óvodapedagógusok segítségével. A mintában 20 fiú (57%) és 15 lány (43%) szerepelt.

Adatfelvétel

A vizsgálat előkészítésében nagy segítségünkre volt az óvoda vezetője és az óvodapedagógusok. Ők vállalták a szülőkkel való egyeztetést és a vizsgálatához szükséges szülői beleegyező nyilatkozat aláíratását. Engedélyezték, hogy az adatfelvételt megelőzően a gyermekek megismerése céljából hospitáljunk az óvodában. Felkészítették az érintett gyerekeket az interjúra, és lehetővé tették, hogy a megbeszéltdőben kihozhassuk a gyerekeket a csoportszobából. A vizsgálat időpontjánál igazodtunk az óvoda napi rendjéhez.

A vizsgálatot az óvodában végeztük egy külön helyiségben, amivel az volt a célunk, hogy ismert helyszínen történjen a vizsgálat, és csökkentsük a gyerekek figyelmét elterelő, kiszámítható ingereket. Az interjúhoz nyugodt légkört teremtettünk. A megkérdezett gyermekeket magunkkal szemben ültettük le, hogy tudjuk tartani a szemkontaktust, és lássuk az érzelmi reakciójukat. Szükség szerint bátorítottuk, dicsértük őket, illetve metakommunikációs eszközökkel reflektáltunk az általuk mondottakra, ügyelve arra, hogy ne befolyásoljuk a válaszadást.

Egyszerre egyetlen gyermekkel vettük fel az interjút, ami mintegy 20-35 percet vett igénybe. Az időtartamot leginkább az határozta meg, hogy a megkérdezett gyermek mennyire volt kommunikatív és aktív. Az adatfelvétel megkezdése előtt mindent elmondtunk arról, hogy mi a feladat, ezáltal egyértelművé téve az elvárásainkat. A beszélgetést egy rövid bemutatkozással kezdtük, ismertettük a vizsgálat célját,

valamint biztosítottuk a gyermekeket arról, hogy amit elmondanak, azt nem adjuk tovább az óvodapedagógusainknak, majd ezt követően feltettük a kérdéseket. Egyes kérdések megválaszolásához emojikat (stilizált „mosolygó” és „szomorú” arcot ábrázoló hangulatjeleket) tartalmazó munkalapot használtunk, amelyen a gyermekeknek rá kellett mutatniuk az általuk megjelölt válaszra. Ha szükséges volt, a kérdéseket megisméltük. Amikor a vizsgálat befejeződött, megdicsértük a gyerekeket.

Általános tapasztalat, hogy az óvodások szívesen vettek részt a vizsgálatban. A kérdések beszédre motiválták a kisgyerekeket. Nehézséget az jelentett, hogy személyesen végzett adatgyűjtés során nyertük az adatokat, ami időigényessé tette az adatfelvételt.

Mérőeszköz

Az interjúhoz kidolgozott mérőeszköz alapját egy német kutatáshoz kifejlesztett kérdés-sor képezte, amelynek a kérdéseit a magyar óvodai nevelés és a vizsgálatban részt vevő óvoda sajátosságaihoz adaptáltuk. Egyes kérdéseket módosítottunk a szaknyelvi szóhasználat, a magyar óvodai nevelés sajátosságait és a választott óvoda helyi adottságait figyelembe véve. A német kutatás egy projekt keretében jött létre 2014-ben, melynek címe „A gyerekek is szóhoz jutnak”². A projekt során a Nürnbergi Evangélikus Főiskola Pedagógiai és Koragyermekkori Fejlődés Kompetencia Központja 13 óvodában és 52 kisgyermek körében végzett vizsgálatot a gyermekek óvodaképéről, amihez több lépcsőben dolgoztak ki életkorspecifikus adatgyűjtési módszert és eszközt (*Sommer-Himmel, Titze és Imhof, 2016*).

Az adaptált mérőeszköz hét tartalmi egységet foglal magában, mely a mérőeszköz logikai felépítését is mutatja:

A rész: Szabadjáték.

B rész: Reggeli beszélgetőkör.

C rész: Közös tevékenységek.

E rész: Az udvar mint játszótér.

F rész: Szociális kapcsolatok.

G rész: Általános közérzet – légkör.

H rész: A jó óvoda kritériumai.

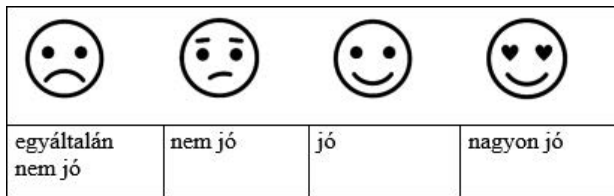
Az egyes területekhez tartozó kérdések a vizsgálatban részt vevő gyermekek elégedettségét, elvárásait és igényeit mérik az óvoda infrastruktúrájával és eszközállományával, az óvodai tevékenységekkel, a társas kapcsolataikkal, általános érzelmi állapotukkal, valamint a jó óvodáról alkotott elképzelésükkel összefüggésben. Az instrukciók és a kérdések az életkori sajátosságokhoz igazodnak. A témakörökhöz nyílt és zárt kérdések

2 Németül: Kinder kommen zu Wort

tartoznak. A kérdések sorrendje kötött, egymásra épülnek, egyes részeken a továbbhaladást az határozza meg, hogy a gyermek milyen választ ad.

Az öt- és hatéves korosztályban a kép fontos eszköze az önkifejezésnek, így a gyerekek elégedettségét „mosolygó” és „szomorú” arcot ábrázoló szimbólumok segítségével mértük. Azoknál a kérdéseknél, amelyek a gyerekek elégedettségét mérik, illetve ahol a gyerekeknek azt kellett eldönteniük, hogy valami mennyire tetszik nekik, egy négyfokozatú, emoji szimbólumokat tartalmazó skálát alkalmaztunk. A skálán a gyermekek az egyes megállapításokkal kapcsolatos véleményüket itemenként négy fokozat közötti választás útján jelölhették. A válaszokat indokolniuk is kellett. A szóbeli közlés lehetőségét adott nekik arra, hogy elmondhassák a pozitív vagy negatív viszonyulásuk okát a megnevezett témakörrel kapcsolatban. Például:

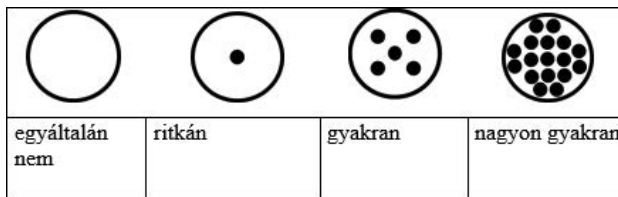
Összességében milyennek találod a játékokat a csoportszobában?

1. ábra: A mérőeszközben alkalmazott elégedettséget mérő négyfokú skála³

Gyakoriságra irányuló kérdéseket is megfogalmaztunk, amelyek megválaszolásához gyakoriságot kifejező szimbólumokból álló, négyfokú skálát használtunk. A skálán a gyermekek ebben az esetben is itemenként négy fokozat közötti választás útján fejezhették ki az egyes kérdésekkel kapcsolatos véleményüket. Erre mutat példát az alábbi kérdés:

Milyen gyakran kéri ki az óvó nénik a gyerekek véleményét arról, hogy milyen játékra van szükségük?

2. ábra: A mérőeszközben alkalmazott gyakoriságot mérő négyfokú skála⁴

3 Forrás: saját szerkesztés

4 Forrás: saját szerkesztés

A kérdéseket digitalizáltuk, ami az adatgyűjtést megkönnyítette. Jelen tanulmány keretei között részeredményeket közlünk a szabadjáték, közös tevékenységek, általános közérzet és a jó óvoda kritériumaira vonatkozó válaszok alapján.

Néhány eredmény

A csoportszobai játékeszközökkel való elégedettség

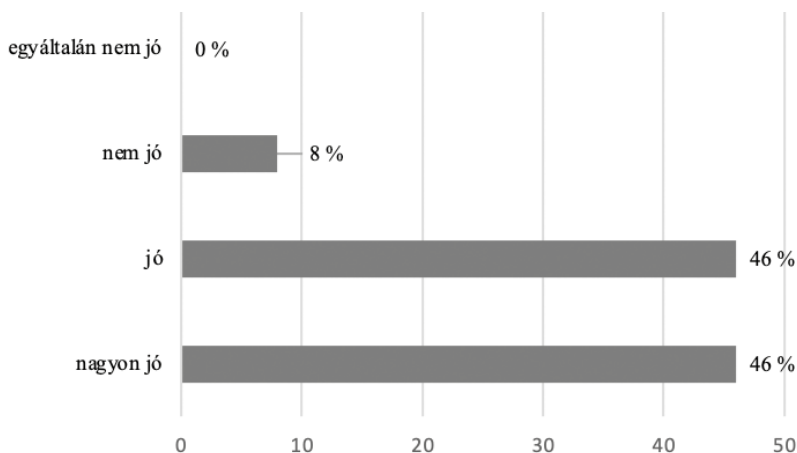
Az országos óvodai alapprogram⁵ szerint az óvodának a tárgyi környezet kialakításánál figyelembe kell vennie, hogy a gyermekek számára olyan játékeszközök álljanak rendelkezésre, amelyek kielégítik játékgigényüket. A játékeszközök az óvodáskorú gyerekek játékának elengedhetetlen tartozékai. A különböző játékformákhoz a gyermeki fantázia kibontakozását segítő anyagokra, megfelelő eszközökre, játékeszközökre van szükség. Az óvoda és az óvodapedagógus feladata, hogy a szükséges eszközöket és élményszerzési lehetőségeket megteremtse. Ennek megfelelően a vizsgálat során kerestük a választ arra a kérdésre, hogy a gyerekek mennyire elégedettek az óvodai csoportszobában található játékeszközökkel. Továbbá megkíséreltük feltárni az elégedettség és az elégedetlenség mögött húzódó háttértényezőket is. Feltételezzük, hogy a válaszok információt nyújthatnak a vizsgált óvodai csoport számára arról, hogy fajtánként hol érdemes fejleszteni az eszközöket.

Az alábbi kérdéseket fogalmaztuk meg:

„Milyenek találsz a játékokat a csoportszobában?” Ehhez a kérdéshez egy nyitott kérdés is tartozott. Ha a gyermek azt a választ adta, hogy „jó” vagy „nagyon jó”, megkérdeztük, hogy: „Miért tartod jónak?”. A „nem jó” vagy „egyáltalán nem jó” válasz esetén pedig azt kérdeztük, hogy: „Miért nem tartod jónak?”

Elemelve az adatokat megállapítható, hogy a megkérdezett gyermekek összességében elégedettek a csoportszobában található játékszerekkel. A válaszadók 92%-a (n=32) jelölte a „jó” vagy „nagyon jó” kategóriát. Az alábbi, 1. diagramon az egyes válaszlehetőségek százalékos megoszlását ábrázoltuk oszlopdiagram segítségével.

5 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1200363.KOR> (2023.02.20.)

1. diagram: A megkérdezett gyermekek óvodai játékeszközökkel való elégedettsége

Arra kértük a gyerekeket, hogy indokolják meg az általuk megnevezett válaszkategóriát. A következő indokok fordultak elő leggyakrabban: „szépek, jó velük játszani, sokat lehet velük játszani”, valamint „lehet velük a társakkal együtt játszani”. Egy kisgyermek válaszában az aktivitás szükségletére való utalás jelenik meg: „nem annak találták ki az óvodát, hogy csak üldögéljünk ott”. A válaszban rejlő gyermeki igény összhangot mutat az alapprogram azon óvodai nevelésre vonatkozó alapelvével, miszerint az óvodának a gyermeki közösségben végezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő – tevékenységeket kell biztosítania.

Az óvodapedagógusoktól megtudtuk, hogy a vizsgálat helyszínéül szolgáló óvoda, a pedagógiai programjának megfelelően, kiemelt nevelési területként kezeli a gyermekek szabad és irányított játéktevékenységét. Szem előtt tartva, hogy a játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, nagy figyelmet fordítanak a minőségi játékeszköz beszerzésére. Az óvoda ez irányú törekvését a gyermekek válaszai megerősítik.

A játékeszközök témakörével kapcsolatban 35 gyermekből 4 gyermek (11%) nyilatkozott úgy, hogy nem elégedett a játékokkal. A vizsgálat során fel kívántuk tárnai, hogy milyen tényezők befolyásolják a gyermekek játékszerekhez való negatív viszonyulását. „Nem jó” vagy „egyáltalán nem jó” választás esetén rövid szöveges indoklást, magyarázatot is vártunk a vizsgálatban részt vevőktől. A gyerekek által megfogalmazott néhány kritikai véleményre az alábbi idézetek mutatnak példát:

„Babakonyhában sokat kell pakolni.” (n=1)

„Elfáradok.” (n=1)

„Másik óvó nénivel szeretnék lenni.” (n=1)

„Mindig hozzám ütögetik a gyerekek.” (n=1)

Szemügyre véve a válaszokat láthatjuk, hogy a játékokkal kapcsolatos negatív attitűd mögött főként érzelmi okok húzódnak. A játékok negatív megítélése összességében

nem a játékeszközökkel való elégedetlenséget fejezi ki, sokkal inkább az egyes játéktevékenységekhez társított kellemetlen érzelmeket tükrözi. A gyermekek a saját szemszögükből és az egyéni szükségleteik alapján indokolták meg a döntésüket. A kifejtésekben a résztvevők életkorából eredő sajátosságok alapján az énközpontú gondolkodás nyilvánul meg, melynek megfelelően a válaszadó gyermekek a valóságot egyetlen szempontból, a sajátjukból észlelték, csak a saját nézőpontjukból formáltak véleményt.

Arra a kérdésre, hogy milyen játékoknak örülnének még a csoportszobában, a következő feleleteket kaptuk: *mágnés, még több labda, benti csúszda, robotpillangó, jégvarázsos legó, vasalható gyöngyök, autók, versenypálya, kirakó, babaház, könyv*. A gyerekek játékválasztására irányuló kívánságaikban megjelennek a különböző képességfejlesztő játékok (pl. labda, kirakó, legó, társasjáték), mozgásfejlesztő játék (pl. csúszda), a fantáziajátékok (pl. robotpillangó), anyag (pl. vasalható gyöngy), szerepjátékhoz szükséges eszközök (pl. baba, babakonyha, markoló, daru, autók) és egy válaszban a játékos tanulást támogató eszköz (pl. könyv). Mindazonáltal az interjúból az is kiderült, hogy a gyermekek ezeket a vágyaikat nem szokták megosztani az óvodapedagógusaikkal.

Óvodai tevékenységekkel kapcsolatos elégedettség

Az országos alapprogram szerint a kisgyermekek szocializációja szempontjából különös jelentőséggel bírnak az élményeken alapuló közös óvodai tevékenységek. Ezért olyan óvodai élet szervezése kívánatos, amely segíti a kisgyermekek erkölcsi tulajdonságainak (mint például: az együttérzés, segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának) fejlődését, illetve szokás- és normarendszerének megalapozását.

Az interjú során mértük a gyerekek elégedettségét az óvodapedagógusok által kezdeményezett, közösen végzett óvodai foglalatosságokkal kapcsolatban. Az alábbi kérdést kellett megválaszolniuk:

„Van olyan, óvó nénivel közösen végzett tevékenység, amelyben szívesen vesz részt?”

Válaszlehetőségek	Gyakoriság (fő)	Százalékos megoszlás (%)
egyáltalán nincs	3	9
ritkán	8	23
gyakran	11	31
nagyon gyakran	13	37
Összesen	35	100

1. táblázat: A megkérdezett gyermekek óvodai tevékenységekkel való elégedettsége

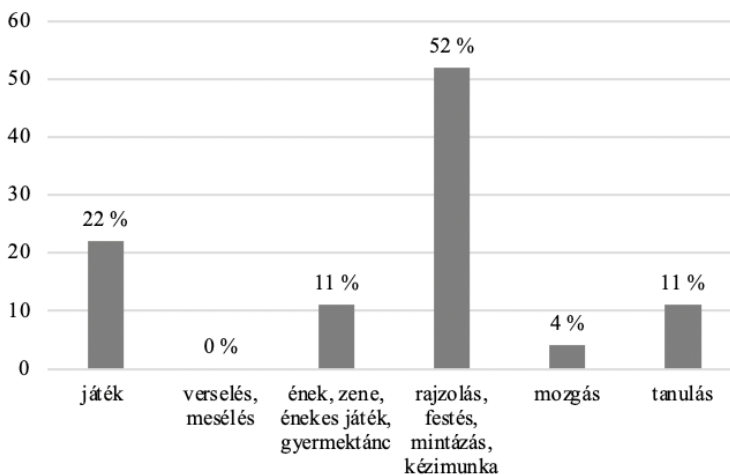
Szemügyre véve az adatokat látható, hogy a válaszadók többsége szívesen vesz részt az óvodapedagógusok által kezdeményezett tevékenységekben (1. táblázat). Negatív

válasz (egyáltalán nincs/ritkán) esetén kértük a megkérdezett óvodásokat, hogy mondják el, mi az oka annak, hogy egyes óvodai aktivitásokba nem szívesen kapcsolódnak be. A gyerekek megjegyzéseiből kiderül, hogy véleményüket egyéni tapasztalataik befolyásolták: volt, aki nem szeret „takarítani”, játékokat „adogatni”, „beszélgetni”, és volt, aki nem szívesen „tornázik”. A választások indoklása azt mutatja, hogy a gyerekek főként érzelmi alapon döntöttek. Az előző kérdéshez hasonlóan a negatív attitűd mögött emocionális tényezőket találunk, melynek jellemzője, hogy a válasz megjelenésénél a gyermekek érzelmileg azonosultak egy-egy konkrét feladattal. A foglalkozás alatti vagy az azt követő, kellemetlen élményre vagy olyan cselekvésre asszociáltak, amiben nem szívesen működnek közre. Nem összességében értékelték az óvodapedagógussal közösen végzett óvodai foglalatosságokat. A gyerekek válaszai alapján arra következtethetünk, hogy az érzelm mellett az otthonról hozott, óvodával ellentétes szokásokból (pl. otthon nem elvárás a játékeszközök elpakolása; otthon nem kell a játékeszközöket senkivel sem megosztani) is adódhat az egyes cselekedetekkel kapcsolatos ellenérzés. A negatív mutatók mögötti háttértényezők pontosabb feltárása további vizsgálatot igényel.

Mindazonáltal az elégedettség nagy aránya (68%) azt mutatja, hogy a gyerekek túlnyomó többségben szeretik az óvodapedagógusok által kezdeményezett foglalkozásokat. További kérdésként merült fel, hogy az óvodások az óvodai élet melyik tevékenységibe kapcsolódnak be leginkább szívesen, amit az alábbi kérdéssel vizsgáltunk:

„Mi az, amit az óvó nénivel közösen csináltál és nagyon tetszett neked?”

A gyerekek válaszainak besorolásához Az óvodai nevelés országos alapprogramja alapján alakítottuk ki a kategóriarendszert. Az egyes megnevezéseket az óvodai élet különböző tevékenységi formáiba soroltuk be, amit az alábbi diagram szemléltet (2. diagram).

2. diagram: A megkérdezett gyermekek kedvelt óvodai tevékenysége

A válaszok szerint az óvodapedagógusok által kezdeményezett foglalkozások közül a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tevékenységet szeretik a leginkább a gyermekek. Ezen belül is az alkotás nyújtja a legnagyobb élményt számukra. Ez adódhat abból, hogy a vizsgálatban szereplő óvoda életében az ábrázoló- és alkotótevékenység mindennap és a nap szinte minden szakaszában jelen van, szem előtt tartva, hogy az óvodáskorú gyermekek egyik fontos kifejezőeszköze az ábrázolás (rajzolás, festés, gyurmázás stb.). Érdekes módon a verselés, mesélés egyáltalán nem jelent meg a gyerekek feleletében. Feltételezhető, hogy mivel az irodalmi tevékenységek komplex módon vannak jelen az óvodában, azokat nem különálló, pedagógussal közösen végzett cselekvésként értelmezték a megkérdezett gyerekek. Ennek okát szükséges lenne vizsgálni.

Annak érdekében, hogy a kérdéskörrel kapcsolatban árnyaltabb képet kapjunk, az alábbi táblázatban összesítettük az óvodások által megnevezett konkrét óvodai tevékenységeket (2. táblázat). Bizonyos fogalmak ismétlődtek a feleletekben.

Óvodai tevékenységek	Gyermekek válasza <i>„Mi az, amit az óvó nénivel közösen csináltál és nagyon tetszett neked?”</i>
játék	társasjáték (pl. Tick Tack Boom), UNO-kártyával játszás, kirakó, plüssfigurával játszás, autózás
ének, zene, énekes játék, gyermektánc	csörgő dobolás, körjáték, „kútba estem” énekes játék
rajzolás, festés, mintázás, kézi munka	agyagozás, színezés, festés, tükörkép rajzolása, bagolykészítés, alkotás, tulipánkészítés, nyuszikészítés, virág ragasztása
mozgás	játék torna közben
tanulás	beszélgetés, feladatlapok megoldása

2. táblázat: A megkérdezett gyermekek által kedvelt óvodai tevékenységek típusai az óvodai nevelés országos alapprogramja alapján

A kisgyerekeknek válaszukat indokolniuk is kellett. Arra kértük őket, hogy mondják el, mit szeretnek az óvodapedagógussal közösen végzett cselekedetekben. A rövid magyarázatok azt mutatják, hogy a gyermekek véleményét személyes preferenciáik és tapasztalataik befolyásolták. A megnevezett tevékenységekhez érzelmeket társítottak, ami ennél a kérdésnél is megerősíti azt az életkori sajátosságot, hogy a gyerekek érzelmvezérelt gondolkodással rendelkeznek. Így például a felsorolások között megjelenik a közös játék során átélt pozitív élmény, mint a „móka”, „játék”, „szórakozás”, továbbá az óvodapedagógussal és/vagy a társakkal való beszélgetés, ami jó közérzetet biztosít számukra. A vidámság, boldogság érzelmi állapota az országos óvodai alapprogramban is megjelenő és azzal összhangban lévő motívum. Az alapprogram szerint az óvoda feladata gondoskodni a gyermeki szükségletek kielégítéséről és az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről.

Általános érzelmi állapot – légkör

Az érzelmeknek elsődleges és kitüntetett szerepe van a mindennapok pedagógiai gyakorlatában. Az érzelmek a kisgyermekek minden megnyilvánulását, tetteit, cselekedeteit döntően befolyásolják (Kovács, 2020). Ennek megfelelően az interjú végén arra voltunk kíváncsiak, hogy a gyerekek pozitív vagy negatív emócióval viszonyulnak az óvodájukhoz. A válaszadáshoz a négyfokú emoji skálát alkalmaztuk, a válaszadóknak döntésüket indokolniuk is kellett.

„Mondd el a saját szavaiddal, hogy mennyire jársz szívesen óvodába!”

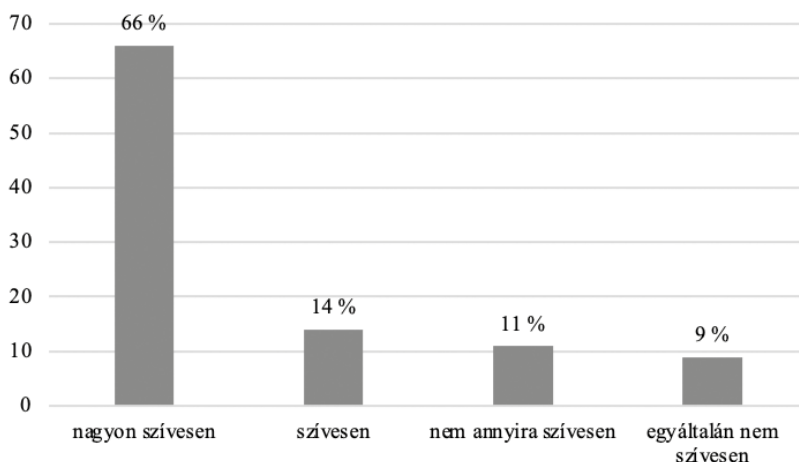
Ha a válasz pozitív („szívesen/nagyon szívesen”) volt, arra kértük a gyerekeket, hogy indokolják meg, hogy miért szeretnek óvodába járni. A „szívesen/nagyon szívesen” válasz esetén az alábbi kérdést és instrukciót fogalmaztuk meg:

„Miért jársz szívesen óvodába? Indokold meg!”

Ha negatív választ („nem annyira szívesen/egyáltalán nem szívesen”) kaptunk, akkor azt kellett elmondaniuk, hogy mi az oka annak, hogy nem szeretik az óvodát.

„Miért nem jársz szívesen óvodába? Indokold meg!”

Az alábbi ábrán (3. diagram) feltüntettük az egyes válaszkategóriák százalékos megoszlását.

3. diagram: A megkérdezett gyermekek óvodába járással kapcsolatos attitűdje

Az eredmények azt mutatják, hogy a vizsgált gyermekek többsége saját bevallása szerint szereti az óvodáját, jól érzi magát az óvodában, és szívesen jár oda. A kisgyermekek óvodával kapcsolatos elégedettségi indexe 80%-os. A háttérváltozók feltárása érdekében arra kértük a megkérdezett óvodásokat, hogy mondják el, miért szeretnek vagy éppen nem szeretnek óvodába járni. Az elégedettségi szint indoklásánál öt gyermek válasza nem értékelhető, mert vagy nem felelt, vagy azt mondta, hogy „nem tudom”.

A kisgyermek túlnyomórészt az óvodában átélt jó élmények és tapasztalatok alapján közelítették meg a kérdést, azaz a jó közérzetet jelölték meg fő okként: „mert jó az óvoda”; „mert szeretem az ovit”, „mert szeretek az óvodában lenni” (n=15). Mások (n=5) a kortársak jelenlétét, a velük való közös játékot emelték ki: „mert szeretek a barátaimmal játszani”; „mert találkozom a barátaimmal”; „mert nagyon jó a barátaimat ölelgetni”. Többen (n=5) az óvodai tevékenységeket, játékokat említették meg „mert szeretek itt aludni és ebédelni”; „azért, mert szeretek kimenni az udvarra”; „mert itt több játékom van, mint otthon”; „mert mindig jön új játék”; „mert szeretném, ha örökre mindenki itt maradna, velem játszana az udvaron”. Három fő az óvodapedagógus személyével indokolta meg, hogy miért jár szívesen óvodába: „mert szeretem az óvó néniket”; „mert kedves óvó nénik vannak benne”; „mert télen, ősszel és tavasszal saját óvó nénim van”. Érdekes módon két gyermek a szülői hatást emelte ki „mert apa azt akarja, hogy jöjjenek”; „apa miatt”. Ezek a mutatók arra engednek következtetni, hogy a megkérdezett gyermekek számára leginkább a személyes motívumok (élmények, barátok, óvodapedagógus személye) és az óvodában zajló tevékenységek teszik vonzóvá az óvodába járást. A vélemények jól tükrözik az 5–6 éves kisgyermek személyiségfejlődésének azon mutatóit, miszerint a szociális fejlettség révén a középső és nagycsoportos gyermekek számára egyre fontosabbá válik a közösség, a személyes kapcsolat kialakítása, valamint egyre inkább igénylik a sokoldalú tevékenységeket, tevékenykedtetéseket, melyek tárat biztosítanak az őket körülvevő környezet sokoldalú megismeréséhez. Az óvodai tevékenységek során tudják kielégíteni természetes tudásvágyukat és mozgásigényüket.

A megkérdezett gyerekek 20%-a (n=7) választotta azt az opciót, hogy „nem annyira szívesen” vagy „egyáltalán nem szívesen” jár óvodába. A kérdéshez a „miért?” kifejtős kérdés is kapcsolódott. A magyarázatok között a következő indoklásokat találjuk: „Nem szeretek külön aludni.”; „Nem nagyon szeretem az óvó nénit.”; „Nem szeretek a kicsik helyett dolgozni.”; „Mert valaki azt mutatja, hogy nem barát.”; „A barátaim mindig betegek.” Volt, aki azt emelte ki, hogy azért nem szereti az óvodát, mert ott „elfárad”, más az „öltözködés” vagy épp a „sétálás” miatt nem kedveli. Egy kisgyermek már az iskolába járást várja. Egy válaszadó óvodás pedig úgy fogalmazott: „Otthon szeretnék maradni, gépezni szeretnék.” Ezek a mutatók arra utalnak, hogy a kisgyermek negatív attitűdje a kellemetlen tapasztalatok eredménye. Egyes válaszokból pedig azt érzékelhetjük, hogy a gyermekek alapszükségei, igényei kerülnek szembe a mindennapi pedagógiai gyakorlattal.

A válaszok összessége azt mutatja, hogy a gyerekek viszonya az óvodához több tényező függvénye. Függ a személyiségjegyeitől – például attól, hogy valaki mennyire barátságos, extrovertált; az egyéni érdeklődési körtől – például attól, hogy megtalálja-e azt a játékot a gyermek az óvodában, amellyel a legszívesebben játszik; és az otthonról hozott szokásoktól – például megegyeznek-e az otthon elvárt szokások az óvoda szokásrendszerével. Mindez arra utal, hogy a kisgyermek óvodához fűződő attitűdjét jelentősen befolyásolja, hogy az alapszükségei (pl. fiziológiai, biztonság és szociális szükségletek) milyen mértékben elégülnek ki az óvodai nevelés során. Ha a gyermek

alapszükségletei megfelelően kielégülnek, jól érzi magát az óvodában. A gyermek attitűdbeli akadálya pedig nehezítheti az óvodába járást.

A jó óvoda kritériumai gyermekszemmel

A kisgyermek óvodával szembeni attitűdjének megértéséhez érdekes adalékokat szolgáltathat annak feltárása, hogy a vizsgálatba bevont kisgyermekek hogyan gondolkodnak a jó óvodáról, milyen metaforákat társítanak az általuk elképzelt óvodához.

Az interjú végén a megkérdezett gyerekek kaptak még egy asszociációs kérdést, amelyhez a következő instrukciót adtuk:

„Nagyon sok mindent megtudtam tőled, amit még nem tudtam az óvodáról. Van még egy kérdésem, ami nagyon érdekel. Képzeld el egy óvodát, amit minden gyermek nagyszerűnek tart, és ahova mindenki szívesen jár. Milyen lenne ez az óvoda?”

Ennél a feladatnál a gyerekek a kívánságaikat, vágyaikat fogalmazhatták meg, azt fejezhették ki, hogy mit szeretnének még csinálni az óvodában, milyen játékokra lenne még szükségük. Összesítve a kapott adatokat megállapíthatjuk, hogy a gyerekek választás személyes igényeik, preferenciáik határozták meg. Gyakori volt annak megfogalmazása, hogy olyan óvodát tartanának nagyszerűnek, mint amilyenbe járnak: *„Jó ez az óvoda.”*; *„Ahova én járok, az a tökéletes óvoda.”*; *„Csak ebbe az oviba szeretek járni.”* Ezek a kijelentések megerősítik a gyermeki elégedettségéről szóló fenti adatokat, és arra utalhatnak, hogy a gyermekeket kedvező, pozitív érzelmi hatások érik a vizsgálat helyszínénél szolgáló óvodában.

Egyes feleletek részletesen mutatják be a gyerekek által elképzelt jó óvoda jellemzőit. A megnevezett metaforák jól tükrözik a gyerekek gazdag fantáziavilágát. A vizsgálatban részt vevő ötéves gyerekek jó óvodáról alkotott elképzeléseire jellemző, hogy a gondolatvilágukban keveredik a képzelet és a valóság. Hiányos tapasztalataik alapján még nem tudnak különbséget tenni a valóság objektív és szubjektív oldala között, az észlelhető és az egyéni élmények egybemosódnak, amit az alábbi mondatok jól példáznak:

– *„Szivárvány alakú óvoda lenne, minden ember egyszarvú lenne, aki odajárna, minden szivárványos lenne kint, bent pedig sárga.”*

– *„Lenne hegyes rész, hogy lehessen hegyet mászni, lenne még hinta meg olyan hinta, amin van védő a kicsiknek, hogy ne essenek ki.”*

– *„Nagyon jó, lenne benne egy ugrálóvár, vattacukor labdák és hógolyózó terem és sószóba.”*

– *„Új óvoda, szivárványos óvoda, barnítószalon a lányoknak, fodrászat, sok legó.”*

– *„Ragyogó és tiszta lenne, belülről csillogós lenne.”*

– *„Homokozó, vonat, óriás vár, repülő körhinta, dínós csúszda és mászóka lenne benne.”*

Lényegesnek tartjuk azt az életkori sajátosságot megemlíteni, hogy az óvodáskorú gyerekek fantáziája hihetetlen gazdagságot mutat. Minden érdeklő őket, sok információt

vesznek fel, azonban a korábbi tapasztalatok hiánya miatt ezek meglehetősen rendezetlenek. Öt-hat éves korra kialakul a belső alkotási képesség, melynek köszönhetően a kisgyermek az érzelmeiket alá tudják rendelni egy belül megelevenedő fantáziavilágnak. Ezen képesség hatására válnak képessé befelé nézni, „belső mozit” pergetni, a belső képet nézni, amit a gyerekek válasza is mutatnak (Vekerdy, 1996). A gyerekek által megnevezett metaforákban megelevenedik a gyermekek mágikus gondolkodása: a szivárvány alakú óvoda, az egyszarvú óvó néni, a hegymászásra alkalmas hegy az óvodában, óvodai barnítoszalon és fodrászat a lányoknak.

A gyerekek válasza a személyiségfejlődésükben szerepet játszó szükségleteket és azokat a látens elvárásokat is megjelenítik, melyek befolyásolják az elégedettségi szintjüket. Például az ugrálóvár, a hógolyózó terem, a hegymászásra alkalmas hegy a gyerekek mozgásszükségletére utalhat. Elhangzanak olyan kijelentések, amelyek a szociális szükségletekre, a társas kapcsolatok kialakításának igényére helyezik a hangsúlyt: „közelebbi hozzátartozók ott lennének”; „több barát”; „hogyan vannak pajtásaim”; „jó sok gyerek megy be oda, és akkor sok gyerekkel tudok játszani és barátkozni”. Néhány feleletben érdekes módon érzékelhető a biztonság és az érzelmi szükséglet kifejezése is: „meg olyan hinta lenne ott, amin van védő a kicsiknek, hogy ne essenek ki”; „olyan, ahol nem veszekszenek a gyerekek”. A vizsgálatban részt vevők egy része ennél a kérdésnél az esztétikai kritériumokat emelte ki: „sárga lenne”; „ragyogó és tiszta lenne”, „belülről csillogós lenne”; „szivárvány alakú óvoda lenne”. A gyermekek színes fantáziavilágában fellelhetők az igényeik a mozgás, a játék és a kellemes társas környezet, a barátok iránt. Ezek a válaszok azt erősítik meg, hogy az óvodai nevelésben a gyermekek meglévő szükségleteire kell építeni, így például a játék, mozgás, változatosság, eredményesség, információ iránti szükségletre.

Végezetül az interjú egy befejezetlen (nyitott végű) mondattal zárult, amely az előző kérdéshez szorosan kapcsolódott. Az utolsó kérdésünkben a gyermekeket megkértük arra, hogy fejezzék be az általunk megkezdett mondatot.

„Mondok neked egy mondatot, fejezd be úgy, ahogy gondold! Az én óvodámban az tetszik igazán, hogy...”

A mondat befejezéséből következtethetünk a gyerekek számára legfontosabb szükségletekre, igényekre, vágyakra. Kérdésünkre 27 gyermek fogalmazott meg valamilyen kijelentést. A válaszadás lehetőségét nem korlátoztuk, egy gyermek több választ is adhatott. Az előzőekhez hasonlóan voltak minőségi elégedettséget mutató feleletek „jó”; „nagyon jó”, a játékokra (például: „vannak jó játékok”), mozgásra (például: „hogyan tudunk fogócskázni”) és társas kapcsolatokra (például: „mindig barátokkal játszottunk”) vonatkozó gondolatok. A mondat befejezéséből származó adatokat csoportosítottuk, és megalkottuk a forrásfogalmakat. A kategóriarendszert az országos óvodai alapprogram alapján alakítottuk ki, amit az alábbi táblázat szemléltet (3. táblázat).

Kritériumok a gyermekek válaszai alapján (Az óvodai nevelés alapprogramja alapján)	Gyakoriság (n)	Gyermekek válaszai „Az én óvodámban az tetszik igazán, hogy ...”
Tevékenységek	8	fogócska, játszás, ebédelés, alkotás, legózás, tulipánnal való játék, foglalkozások és művészkedés
Társas környezet	6	„mindenki játszik velem”, „mindenki barátkozik velem”, „játszhatok a barátaimmal”, „mindig barátokkal játszok”, „oda járnak a gyerekek”, „sok barátot szereztem”
Tárgyi környezet	9	legó, babakonyha, csúszda, udvar, esztétikus környezet, „bakugan” játék, autó, játékok
Közérzet	4	„nagyon tetszik”, „szeretek ide járni”, „imádom”, „jó”
Egyéb	4	„minden”, „nem tudom”

3. táblázat: A megkérdezett gyermekek által leginkább kedvelt tényezők a saját óvodájukban

Áttekintve a gyerekek által megadott válaszokat megállapíthatjuk, hogy a gyerekek saját óvodájukkal kapcsolatos elfogadó attitűdjét leginkább az óvoda tárgyi környezete (n=9), az óvodában folyó tevékenységek (n=8) és a társas környezet (n=6) határozza meg, melyek hatással vannak a gyermekek általános közérzetére. Az általános érzelmi állapotról négy válaszban találtunk utalást.

A gyerekek gondolatai összhangot mutatnak az óvodai alapprogram azon tartalmi elemeivel, miszerint az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az eredmények megerősítik azt a tényt, hogy az óvodai nevelés során előnyben kell részesíteni a kellemes érzelmeket kiváltó környezet megszervezését. Szem előtt kell tartani, hogy az a környezet, ahol a gyermek jól érzi magát, elősegíti a személyiségfejlődést és a társas kapcsolatok bővülését. Ellenben a negatív érzelmek hátráltatják, gátolják a gyermek fejlődését.

Összegzés

Az adaptált mérőeszköz alkalmas volt arra, hogy a gyermekek az irányított kérdések segítségével szóbeli közlés formájában elmondhassák a véleményüket a saját óvodájukat illetően. Az emoji szimbólumokat tartalmazó skálával kapcsolatban azt tapasztaltuk, hogy a vizsgált gyerekek számára a „mosolygós” vagy „szomorú” arckifejezést ábrázoló szimbólumok fontos eszközei voltak az önkifejezésnek, segítették a válaszáradást. Ugyanakkor a négyfokú skála, főként az öt éves gyerekeknek, nehezen volt

értelmezhető. Nehezen tudtak a pozitív és a negatív attitűdre utaló szimbólumok között differenciálni.

A kapott eredmények a vizsgált korosztály alapképességeinek és fejlettségi szintjének ismeretében értelmezhetők. Megállapítást nyert, hogy a vizsgálatban részt vevő óvodáskorú gyerekeknek vannak elvárásaik a saját óvodájukat illetően, illetve a valóság és a képzelet elemeit ötvözve sajátos elképzelésekkel rendelkeznek a jó óvoda „kritériumairól”. Összességében a megkérdezett gyerekek elégedettek a saját óvodájukban folyó nevelés történéseivel és az őket körülvevő környezettel, az óvodában folyó pedagógiai tevékenységekkel. A jó óvodáról alkotott elképzeléseiket befolyásoló attitűdjükben pozitív érzelmeik dominálnak. Az óvodai nevelés országos alapprogramjának óvodaképe többnyire harmonizál a gyerekek válaszaiból kirajzolódó óvodáról alkotott kép összetevőivel. A vizsgálat eredményei jó reflexiós lehetőséget nyújtanak a vizsgált óvodában folyó nevelőmunkára vonatkozóan.

A vizsgálat jelentős hozama, hogy tovább finomította az ismereteket az 5–6 éves óvodás kisgyermek óvodához fűződő viszonyának minőségindikátorairól. Az eredményeket elemezve és a szakirodalommal összevetve megállapítható, hogy a gyerekek óvodával való elégedettségének és attitűdjének kritériumai lehetnek mindazok a pedagógiai tartalmak, tárgyi és személyi környezeti tényezők, amelyek a kisgyermek szükségletét kielégítik és még örömet is okoznak a számukra. A gyermekek óvodával kapcsolatos elégedettségét és attitűdjét leginkább a korábban átélt tapasztalataik, élményeik, szükségleteik és a belső fantáziaviláguk indukálja. A kisgyermek jó óvodáról alkotott elképzelésének fontos jellemzője a mágikus gondolkodás és a gyermeki realizmus. Az énközpontúság és az érzelem az óvodáról való gondolkodásuk szerves részének tekinthető.

Irodalom

- Andresen, Sabine (2012): „Was und wie Kinder erzählen”. *Frühe Bildung*, 1. 3. sz. 143–149.
- Bányai Éva és Varga Katalin (2012): *Affektív pszichológia. Az emberi késztetések és érzelmek világa*. Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- Böddi Zsófia (2019a): Előszó a „Koragyermekkor kutatások metodológiája” című tematikus számhoz. *Gyermeknevelés*, 7. 2–3. sz. 1.
- Böddi Zsófia (2019b): Társas interakciók megfigyeléses vizsgálata integráló óvodai csoportokban. *Gyermeknevelés*, 7. 2–3. sz. 28–44. DOI 10.31074/2019232844
- Delfos, M. F. (2011): „Sag mal...”. *Gesprächsführung mit Kindern (4–12 Jahre)*. Beltz, Weinheim.
- Endrődy Orsolya, Lénárt István és Markovina, Irina (2019): Vállt vállnak vetve – gyerekek a gyermekkorról. *Gyermeknevelés*, 7. 2–3. sz. 125–135. DOI 10.31074/201923125135
- Fehér Krisztina (2020): Status-based preference of varieties in bidialectal kindergarteners: an experimental study. *Argumentum*, 16. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen. 147–172. DOI: 10.34103/ARGUMENTUM/2020/10

- Forgács József (2003): *Az érzelmek pszichológiája*. Kairosz Könyvkiadó Kft., Budapest.
- Golyán Szilvia (2019): A kisgyermekkorú elégedettség prediktív erejének longitudinális vizsgálata. *Gyermeknevelés*, 7. 2–3. sz. 64–94. DOI: 10.31074/2019236494
- Hegyí Ildikó (2008): *A társadalmi környezet és az óvodás gyermek érzelmei*. <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/ovodai-nevelési/dr-hegyi-ildiko> (2023.02.20.)
- Janek Noémi (2019a): „Google-bácsi mindent tud” – eredmények és tapasztalatok az óvodások digitális eszköz- és internethasználatának vizsgálatáról. *Gyermeknevelés*, 7. 2–3. sz. 95–110. DOI 10.31074/20192395110
- Janek Noémi (2019b): Érintéstől a kattintásig – online jelenlét és internethasználat óvodáskorban. *Létünk (Újvidék)*, 49. 1. sz. 121–155. ETO: 316.346.32-053.6:004.9
- Józsa Krisztián, Barrett, C. Karen, Józsa Gabriella és Morgan, A. George (2019): FOCUS teszt: új, számítógép-alapú vizsgálati eszköz 3–8 éves gyermekek számára. *Gyermeknevelés*, 7. 2–3. sz. 111–124. DOI 10.31074/201923111124
- Kende Judit (2010): Óvodások előítéletei: a csoport szerepe a kisgyerekek előítéleteinek és sztereotípiáinak alakulásában. *Alkalmazott Pszichológia*, 12. 1–2. sz. 135–143.
- Keszei Barbara, Böddi Zsófia és Düll Andrea (2019): Óvodás gyermekek csoportszobai térhasználatának vizsgálata a térszintaxis módszerével. *Gyermeknevelés*, 7. 2–3. sz. 45–63. DOI 10.31074/2019234563
- Kovács Krisztina (2020): Inclusion of Intellectually Disabled Children in Early Childhood Education in Hungary in the Light of the Law. *International Dialogues on Education: Past and Present*, 7. 2. sz. 70–79.
- Sommer-Himmel, Roswitha, Titze, Karl és Imhof, Daniela (2016): *Kinder bewerten ihren Kindergarten. Wie Kinder ihren Kindergarten sehen. Instrument und Implementierung von Kinderbefragung in der Kindertageseinrichtung*. Dohrmann Verlag, Berlin.
- Titze, Karl és Lehmkuhl, Ulrike (2010): *Der Elternbildfragebogen für Kinder und Jugendliche*. Testzentrale Hogrefe, Göttingen.
- Tóth Anett Ágnes (2016): *Óvodáskorú gyermekek halálfogalmának fejlődése és sajátosságai a szülői magyarázatok és halálattitűdök tükrében*. Doktori értekezés. Kézirat. Pszichológia Doktori Iskola Evolúciós és Kognitív Pszichológia Doktori Program, Pécs. <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/15952/toth-anett-agnes-phd-2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Vargáné Szabó Györgyi (2000): *Mit szeret és mit nem szeret a gyerek az óvodában, és mit szeretne még csinálni?* Horváth és Dubecz Oktatási Tanácsadó Bt., Budapest.
- Vekerdy Tamás (1996): *Kicsikről nagyoknak 1*. Park Könyvkiadó, Budapest.
- Weltzien, Dörte (2012): „Gedanken im Dialog entwickeln und erklären: Die Methode dialoggestützter Interviews mit Kindern”. *Frühe Bildung*, 1. 3. sz. 143–149.
- Zsubrits Attila, Valkó Anna, Horváth Krisztina és Fehér Annamária (2015): A gyerekek játékokhoz fűződő érzelmi kapcsolata. *Képzés és Gyakorlat*, 13. 3–4. sz. 43–59. DOI: 10.17165/TP.2015.3-4.3